

MORGONBRIS

Nr 4

Arbeterskornas tidning — Utgifven af Kvinnornas Fæckförbund.

Dec. 1905

Memento!

DEN rörelse, som började med grundandet af internationalen 1864, kan betecknas såsom den största afkristnande rörelse i historien.

Den har satt den jordiska Jakobviljan mot hoppet om himlälönen, den mänskliga maktkänslan mot syndaskuldkänslan, själfhjälpen mot försynstron, själf-frälsningen mot nåden, själfbehärsningen mot de yttre buden, själfkänslan mot ödmjukheten, rättfärdigheten mot barmhärtigheten.

Men om än socialismen sålunda har löst sig från kristendomens "grundsanningar", så har den samtidigt inom sig utvecklats Jesu kärleksbud till en mellanmänsklig och en mellanfolklig samkänsla, sådan jorden ännu aldrig skådat, vare sig man iakttar formen för eller omfattningen af denna känsla.

Den kristligt "arbetarvänliga" grupp, som veklagat öfver en och annan — och visserligen städse beklaglig — misshandling af strejkbrytare och samtidigt prisar den socialist-rena fackföreningsrörelsen, anar ej ens att denna endast innebär klasspolitikens intressen, medan det däremot just är det offerkrävande och offervilliga samband, som socialismen danat, hvilket innebär ett förverkligadt broderskap i Jesu anda!

Ur detta samband mellan yrke efter yrke, land efter land, skall

slutligen en ny, högre samhällsanda utveckla sig. I och genom den internationella organisationen strider redan nu det ena folkets arbetare det andras strider, segrar dess segrar, stär-

niserade arbetarne utgå de verk-sammaste rörelser för den mellanfolkliga freden; antagligen komma de att genomföra det mellanfolkliga språket; redan börja de grunda det mellanfolkliga arbetarskyddet.

Visserligen hafva de socialist-rena fackföreningarna åstadkommit mycket gagnande, framför allt hafva de genom ihärdig kamp nått bättre arbetsvillkor. Och redan detta är ju ett stort godt, omedelbart för dem själfva och medelbart genom inflytandet på det hela, där nu t. ex. åttatimmarsdagen vinner allt mer mark, medan ännu på 1840-talet en Cobden kunde påstå att tiotimmarsdagen skulle stoppa hvarje maskin i England!

Men denna socialist-rena fackföreningsrörelse går bredvid den socialistiska såsom klokheten bredvid hänförelsen. Och ger man den förra sin aktning, ger man den senare sitt hjärta.

Vår stora socialistiske diktare Almqvist, sade aldrig ett sannare ord än det att, om en människa har ande, då märker hon om en ande fattar henne.

Den, som i vår tid ej känner hvar anden verkar — ehuru ofta med skröpliga redskap — den, som ej ser hvar den heliga elden brinner — ehuru ofta i grofva lerlampor — den saknar själf anden och elden!

Kunde man mäta de strömmar af broderlig och systerlig offervillighet, af broderligt och systerligt bärande af hvarandras bördor, af hjälp, af godhet, af tröst, som strömmat ur arbetarehem till arbetarehem under detta lidandets år för den svenska arbetarörelsen — huru blygsel-fullt liten skulle ej all samtidigt öfivad "kristlig kärlek" te sig!

Martha Tynæs.

Signe Gullaksen.

Margaretha Ström.

Anna Backe.

(Tillhör art. å andra sidan.)

kes af dess styrka och segnar af dess svaghet. Endast medeltidens kyrka har mäktat något motsvarande i sammanhållande kraft, en kraft, som segrar öfver folkliga fördomar och enskilda fördelar. Från de orga-

Och hvad deras kärlek, derastro och deras hoppmäkta understridstiderna inom hvarje land, detta visar oss en martyrhistoria med hjältar, mer värnadsvärda än de flesta af dem, den katolska kyrkan i dag firar som sina helgon!

Hvad hafva de "socialt-intresserade" och "socialt-ansvar" kännande — särskildt prästerna — under denna tid åstadkommit?

Fattiga arbetare och arbeterskor hafva mättat och klädt andra fattiga arbetares familjer. De af kristnade socialisterna ha lefvat enligt Jesu kärleksbud men de kristna arbetsgifvarne funnit dem obrukbara i den sociala striden!

Fredliga arbetare och arbeterskor intogo omedelbart den rätta ställningen till unionsupplösningen.

Hvad gjorde under tiden de "bildade" och "kristna"?

Medan de af kristnade socialisterna uppehöll Jesu fridsbud, slängde i första hand kristna präster dem såsom obrukbara i den unionella striden!

Detta är hvad vi sett under det stridens och sorgens och lidandets år, som snart går att sluta.

Låt oss icke glömma hvad vi sett!

Allhelgonadagen 1905, Hedås i Ransäter.

Ellen Key.

Socialistiska kvinnor som stadsfullmäktige i Norge.

År 1901 fingo de norska kvinnorna kommunal rösträtt samt valbarhet som stadsfullmäktige. Villkoren för rösträtten äro fotade på ett penningestreck, men detta är dock så lågt att det stora flertalet arbeterskor ej där af böra hindras i att göra sin röst gällande som väljare samt kunna följaktligen insätta kvinnor som stadsfullmäktige.

Enligt lagen har hvarje kvinna, gift eller ogift, kommunal rösträtt om hon själf eller hennes man, ifall hon har egendomsgemenskap med honom, betalar skatt för 300 kr. på landet och 400 kr. i staden. Och hon är kommunalt valbar till allt likaväl som mannen.

Redan vid första valet sedan lagen trädte i kraft invaldes 86 kvinnor i stadsfullmäktige i städerna och 12 i kommunaltstyrelserna på landet. Dessutom valdes 160 kvinnliga suppleanter. Dessa siffror visa klart med hvilket intresse kvinnorna omfattade de kommunala angelägenheterna, på samma gång de förstodo att visa sin makt såsom väljare.

I Norge finnes ingen graderad röstskala, utan hvarje person har blott en röst; den norska kvinnan ur alla samhällsklasser kan sålunda numera verkligen göra sin röst hörd och sitt inflytande gällande i kommunala frågor, och Norge är på detta viktiga område ett godt stycke framför oss.

Ty hur är det i verkligheten ställdt med kvinnornas kommunala rösträtt här? Det heter så vackert att den svenska kvinnan har kommunal rösträtt på samma villkor som mannen, men »likheten» under fyrktalsväldets regim är verkligen ingenting att glädjas öfver. Ty lagen så godt som utsluter den gifta kvinnan från rösträtten, och arbeterskorna äro fullständigt utestängda, ty inkomststrecktet, som beviljar rösträtten, är mycket för högt för arbeterskornas inkomster. Dessutom är ingen kvinna i Sverige valbar som stadsfullmäktige, utan kan

endast väljas som medlem i skolråd och fattigvårdsstyrelse. Att de svenska kvinnornas inflytande på kommunala angelägenheter under sådana omständigheter endast blir af ringa betydelse är en själfklar sak.

De fyra kvinnor vi här presentera för våra läsare äro socialdemokrater och af arbetarepartiet invalda som stadsfullmäktige.

Vi bifoga några biografiska upplysningar.

Fru *Martha Tynäs* är född i närheten af Bergen på sjuttio-talet, och kom 1893 till Kristiania. Här har hon under en följd af år utvecklats en liflig verksamhet som socialistisk agitator bland kvinnorna. Hon var 1896 med om att bilda Arbejderpartiets kvinnoförening, i hvars styrelse hon är mångårig medlem, och senare invaldes hon i Kristiania Arbejdersamfundets bestyrelse. Vidare har hon varit en af stiftarne af kvinnoförbundet, och vid 3 å 4 kongresser har hon representerat dels kvinnorna dels Arbejdersamfundet. Hon valdes som stadsfullmäktige 1901 i Kristiania och återvaldes 1904.

Fru *Margaretha Ström* är född i Aalesund, där hon blef lärarinna 1888. Hon var på den tiden starkt påverkad af den västlandska pietismen, deltog i söndagsskolearbetet samt i barnens nykterhetsförening. 1893 kom hon till Kristiania, där hon fortsatte som lärarinna till 1904. Fru Ströms socialistiska åskådning är en följd af hennes djupt religiösa sinne. Hon har dock öfvertygats om, att den kristna barmhärtigheten ej kan skapa rättvisa bland de ekonomiskt vanlottade människorna och hon menar att det närmast är som de fattiga arbetarbarnens lärarinna hon är stadsfullmäktig. Hon sitter också som socialistisk representant i denna korporation. Fru Ström har från 1902-04 tillhört Arbejdersamfundets styrelse, och valdes 1904 till medlem i partiets Centralstyrelse (Parti-styrelsen).

Fru *Signe Gullaksen* är född i Bergen. Hon har städe intresserat sig för skolfrågan och valdes 1899 in i Bergens Folkskoletilsynsudvalg. 1901 valdes hon på socialdemokraternas lista som stadsfullmäktig i Bergen. Bergens socialdemokrater skatta henne högt på grund af hennes varma och hjärtliga sätt och för hennes skarpa praktiska blick och stora duglighet. Fru Gullaksen var ordf. i den kvinnliga väljareföreningen i Bergen, hvilken under valkampen gjorde socialdemokratin stor nytta.

Fröken *Anna Backe* är född i Vikedal, Ryfylke och flyttade sedermera till Stavanger, där hennes fader praktiserade som jurist. Blef 1885 lärarinna vid Stavanger folkskola och har varit med att bilda Stavanger kvinnosaksförening. Dessutom har hon tillsammans med en del af arbetarepartiets kvinnor bildat en kvinnlig arbetareförening, i hvars styrelse hon är medlem. Hon är en fördomsfrj natur, och detta i samband med hennes medkänsla för alla lidande har gjort henne till socialdemokrat. Vid valet af stadsfullmäktige i Stavanger erhöill hon 2,470 röster och kom in som nr: 7 af socialdemokraternas 12 ombud.*

Detta är endast ett kort biografiskt öfver våra kvinnliga socialistiska stadsfullmäktige i Norge. På fråga huruvida de lyckats öfva något speciellt inflytande inom stadsfullmäktige svarar fru Ström i ett privatbrev, att det de hitintills lyckats uträtta tycka de själfva är så litet, »men», säger hon, »tillsammans med våra manliga partivänner kämpa vi energiskt emot den kompakta majoriteten inom stadsfullmäktige, emot högern, ty den står som en fast mur gent emot oss, och hindrar alla framsteg, samt nära nog tager modet ifrån oss.

Vi äro dock förvissade om att det ej allt för länge skall lyckas den kompakta majoriteten att spjånna

* Enligt senaste meddelande har fröken Backe nyligen afidit.

emot. Kvinnorna har fått foten innanför dörren, och med äkta kvinnlig envishet komma de nog att i sinom tid låta friska vindar spela kring öronen på den kompakta majoritetens medlemmar, så att vägen blir klar för de kommunala reformer, som folket behöfver och — fordrar».

Trohet.

*Du drog så långt i världen,
jag känner ej din färd.
Hvad mer? En man har andra värt
än vakta hem och härd.*

*Och fast min sal står öde,
så glädes jag ändå,
att själf jag ledde fram din häst
och band dig svärdet på.*

*Jag undrar, om du blöder
och om du kämpar än,
jag undrar, om du finner väl
till natten hem igen?*

*Dock inne i mitt hjärta
ett ljus jag tända vill:
det lyser utåt vägen,
så länge jag är till.*

Ebba Westberg.

I öster och väster.

Det år, som inom kort går till ända, sätter ett djupt märke i modern utveckling.

Kriget vid Stilla havets stränder, som förts till ett för de japanska vapnen segerrikt slut, har icke blott ändrat kartan i fjärran östern och låtit en gul stormakt framträda på scenen såsom den dominerande i dessa för världssamfärdseln viktiga nejder, utan har äfven fullständigt ändrat våra föreställningar och begrepp om maktläge och kulturgebit. Med Japan rycka Östasien och den gula rasen upp i de moderna kultursambällets led och därmed har vårt kultur- och mänsklighetsbegrepp, som hittills haft en utslutande europeisk profil, fått sin kontur i viss mån förändrad. Den gulhyade östasien har kommit oss närmare och kanske vi honom, han är icke längre en för sin svaghet föraktad främling, utan en stark och intelligent människa, som tager upp lifvets kamp på samma plan som vi. Vi ha måhända många nya impulser att vänta därifrån, och den gula rasens kvinna är säkerligen den icke minst intressanta nya bekantskapen.

Det land, med hvilket Japan utkämpat sin strid, drager emellertid till sig ögonblickets intensiva intresse. Tsarernas gamla stat befinner sig i den stora islossning, som skall frigöra det ryska folket från tusenårigt slafveri och föra det ut i frihetens ljusa rymd. Här är icke utrymme att skildra den ryska revolutionens växlande skiften. Hvad man särskildt bör hålla fast i minnet vid bedömandet af detta hvälfnings stora drama är rörelsens öfvervägande proletariska karaktär. Däri tecknar sig ett nytt tidsskede. Den ryska revolutionen går djupare ned i samhällets boten än någon föregående. I 1789 och 1848 års revolutioner stodo arbetarne såsom aktiv och medvetet handlande makt långt i bakgrunden, i Pariserkommunen 1871 spelade de en större, direkt ingripande roll utan att dock kunna helt undvara småborgarklassens stöd. I den

ryska frihetskampen framträder arbetareorganisationen i förbund med en radikal »intelligens», som är allt annat än färgad af borgerliga ideal, såsom kärnan i framåtskridandets armé. Alla de storindustriella krafter, som de senaste årtiondena mångfaldigt, verka med i det drama, som här upprullas, och denna viktiga omständighet blir äfven bestämmande för frihetsstridens karaktär och mål. Den ryska revolutionen, som griper så djupt och vidt och hvars ideal och program genom sitt moderna innehåll stå i skarp kontrast mot det förfutnas makter än fallet hittills varit i de europeiska revolutionerna, har därför äfven förutsättningar att nå längre fram än de. Den federativa republiken aftecknar sig som framtidens statsorganisation i Ryssland och en vidtgående social organisation af arbetet och utbytet synes icke ligga fjärran, då dels den ryska kapitalismen är ung och svag, dels de revolutionäres armé är genomsyrad af den västerländska socialismens idéer.

Härofvan nämndes den ryska »intelligensen» såsom en viktig faktor i arbetet för Rysslands pånyttfödelse. Man kunde tillägga, att där har äfven den ryska kvinnan gjort en vacker insats i den vilda kampen om folkets frihet och välgång. Om henne gäller hvad i allmänhet kan sägas om den ryska ungdomen — särskildt den akademiska — att hon i hängifvenhet, uppoffring och lågande intresse för stora ting lämnar långt efter sig kvinnorna i andra länder. Hvar finna vi annorstädes sådana gestalter som en Vjera Sassulitsch eller en Sofia Peroffiska? Eller kasta blott en blick in i de ryska landsflyktingarnes koloni utomlands, i Zürich, Gèneve, Paris! Öfverallt möta vi denna hängifna kvinnliga revolutionär, som skänker sitt hjärtas impulsiva styrka åt det gemensamma arbetet.

Fläktarne af en genombrottstid förnimmas emellertid litet hvarstädes i den gamla världen. I Österrike-Ungern har arbetareklassen under årets sista månader fört en beundransvärd kampanj för den allmänna rösträtten. Kejsarstaten vid Donau med sin blandning af olika nationer, som legat i oafbruten fejd med hvarandra, ser för första gången en *enande* makt växa fram ur det tröstlösa kifvet och virrvarret. I rösträttskravets och socialismens tecken sänjas och enas tysk, tjekk och magyar, socialismens internationalitet slår bro öfver de nationella klyftorna, och den dag är nära, då dessa folk onlägga den gamla dubbelmonarkin på federativ och demokratisk grund. Sällan har arbetarklassens internationella broderskap fått en så vacker triumf som i Österrike-Ungern.

I Tyskland med sin starka socialdemokrati ser det visserligen ut, som om den reaktionära regimens pelare stode fasta och orubbliga. Det kan dock förutses, att tilldragelserna i Ryssland och Österrike slutligen måste i hög grad påverka äfven de tyska förhållandena. Mass-strejkerne invid rikets gränser äro farliga äfven för preussiska junkrar. När Polen, hvarifrån de preussiska godsägarna hittills kunnat hämta billig och lydiga arbetskraft, står i lågor, i en brand, som alldrig tyckes vilja sluta, är det icke underligt, om de maktägande med kejsaren i spetsen falla på den tanken att med vapenmakt hjälpa tsaren att slå ned upprorsrörelsen. Men där finns ett viktigt hinder; man måste nämligen först ha den frågan klar: hvad vill och kan den tyska socialdemokratin göra i ett sådant fall? Vårt tyska broderparti har redan för ett annat tänkt fall — nämligen ett attentat mot rösträtten — gifvit på sin partidag i Jena ett varnande ord, som lyder:

Hvart försök mot rösträtten drager storstrjeken med sig.

Det är för öfrigt anmärkningsvärdt, hur under det gångna året storstrjekens sociala vapen bredvid röstsedlens politiska medel alltmera uppmärksammas och diskuterats. Det är en diskussion, som spontant framväxer överallt, där arbetarörelsen nått en viss styrka, utgörande i viss mån ett vittnesbörd om att arbetareklassen begynner bli fullt medveten om sin makt och om möjligheterna att använda den i hela samhällslifvets intresse.

Från vår lilla utflykt i vida världen vända vi så till sist hem för att konstatera, att på vår undan-gömda halfö äfven en märklig hän-delse timat i den gamla svensk-norska unionens upplösning. Det var en akt af glädjande innebörd för framtiden. Vi kunna nu helt få ägna all energi — utan att distraheras åt ofruktbart unions-gräl — af trängande spörsmål för vårt folk, främst rösträttsfrågans lösning. För den är det ljusare nu än någonsin förr, och den sista marschen fram till denna station på frigörelsens väg företages äfven i medvetandet af, att den svenska arbetarörelsen med heder och lycka bestått det dubbla profvet som fredens parti i en hotande unions-kris och som försvarare af folkets ekonomiska intressen i den omfat-tande och långvariga konflikten i den mekaniska verkstadsindustrien.

Så se vi här mot ett nytt års skiften med tillförsikt och hopp att nydaningens och frihetens verk skall byggas vidare af allt flere och allt kraftigare händer.

Spartacus.

Till kvinnorna!

Några ord att beakta!

Det gäller för kvinnorna i lika hög, ja kanske i högre grad än för männen att taga väl vara på alla bildningsmöjligheter. De som stå med i det kvinnliga organisationsarbetet torde säkert af egen erfarenhet väl veta, att liknöjdhet och okunnighet allt för ofta möta just bland dem som de arbeta för att hjälpa och höja. Våra dagars arbetarörelse är dock ingalunda till endast för att med några öre öka tim- eller daglönen, nej, den vill därjämte utveckla och bilda hvarje enskild medlem för att på så sätt åt det hela skapa den styrka och fasthet, som kräfvades i en samlad frammarsch för bättre villkor åt arbetets män och kvinnor.

Och bildningsmöjligheterna äro många. Hvarje fackföreningsmöte har alltid något att lära medlemmarne, men dessutom bjudes det ju ständigt tillfällen att genom föredrag och föreläsningar vidga sina kunskaper i en mångfald ämnen. Men ännu är tyvärr särskildt för kvinnorna arbetstiden alltför lång eller så olämpligt förlagd, att många icke med bästa vilja kunna besöka ett möte eller ett föredrag. För dessa torde läsningen erbjuda den bästa och bekvämate bildningsmöjligheten, boken eller tidskriften kan man ha hemma hos sig själf, för att studera eller njuta när tiden det medgifver.

Den som en gång börjat läsa skall snart också finna hvilken verklig behållning som därigenom vinnes, ökade kunskaper skada ingen, men skapa en vidgad och bättre syn på många af lifvets förhållanden. Huruval behöfvor t. ex. icke hvar och en lära att känna sin egen kropp och dess funktioner samt medlen att bevara hälsa och krafter. Litteratu-

ren i hälsovård är dock ännu ganska litet beaktad inom de breda lagren, ehuru vi ingalunda lida brist på populärt skrifna förträffliga arbeten. Ett annat område som nog äfven försummas väl mycket är det, som rör samhällsförhållandena, såväl i vårt eget som i andra land. Detta är blott ett par exempel, men på samma sätt förhåller det sig också med många andra ämnen, som såväl män som kvinnor borde mera intressera sig för.

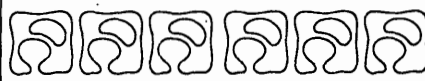
Arbetarne ha ju själfva insett att kunskaper behövas och organisationerna göra icke så litet för att verkligen tillgodose detta behof. De bästa bevisen på detta finnas i de *arbetarebibliotek*, som på rätt många platser i landet vuxit fram till ganska betydande bildningskällor och som stå öppna likaväl för kvinnorna som för männen. Afsikten med dessa rader är också den, att fästa denna tidsningsläsarinnors uppmärksamhet på arbetarebiblioteken. Dessa bibliotek blifva i likhet med arbetarnes öfriga företag bättre och starkare i den mån de stödjäs och anlitas just af dem för hvilka de äro afsedda. Kvinnorna måste vara med äfven här, och hvad hufvudstaden beträffar så äro de också med genom sina organisationer. I flertalet af de 130 föreningar som gemensamt äga *Stockholms Arbetarebibliotek* finnas kvinnliga medlemmar i större eller mindre antal och utom Stockholms allmänna kvinnoklubb räknar Biblioteksförbundet följande enbart kvinnliga föreningar: bryggeriarbeterske-, buntmakeriarbeterskornas-, kappsömmerske-, klädessömmerske-, linessömmerske-, mössömmerske-, rosettsömmerske-, tapetserarsömmerske-, tvätt- och strykerske-samt triåkarbeterskornas fackföreningar. Alla dessa föreningsmedlemmar äga alltså rätt att anlita Arbetarebiblioteket utan annan borgen än att de visa sitt medlemskort eller medlemsbok. Och de gifva kvinnor, som icke själfva tillhöra någon förening, kunna naturligtvis lätt få boklån genom sina mäns bemedling.

Det är icke heller endast för att öka sitt kunskapsmått som kvinnorna böra ägna sig åt läsning eller anlita biblioteken. Mer än männen torde de känna behovet af angenäm förströelse, men i de flesta fall ha de likväl svårare än männen att förskaffa sig någon omväxling i vardagslifvets enahanda. Just här kunna biblioteken blifva till oanad hjälp och nytta, ty hvilken förströelse kan väl gå upp emot den att under någon ledig timme helt få njuta af det bästa litteraturen har att bjuda. I sällskap med en underhållande bok blir tiden äfven för den ensamma kvinnan aldrig lång och det är ett sällskap som bjudes åt alla, utan något kraf på att »bjudas igen», ett sällskap som icke blir besvärligt.

Arbetarebibliotekets hyllor äro väl försedda med böcker som passa alla och som kunna tillfredsställa de längst gående önsknings. Snillrika män och kvinnor ha i romanens, novel-lens eller diktens form skildrat lifvet sådant det varit, sådant det är och sådant det kan gestalta sig i en lyckligare framtid, andra åter föra sina läsare med till fjärran aflägsna länder och folk eller ställa fram något aktuellt problem, som kan fångla sinne och tanke. Med liknande förströelse kunna kvinnorna bereda sig dubbel vederkvickelse och hvila från fabrikerens surr och arbetsdagens själspinande släp.

Lägg detta på minnet nu under den långa kulna vintern och skynda, om ni icke redan gjort det, att stifta bekantskap med Arbetarebiblioteket och dess skatter. Centralbiblioteket i Folkets Hus och Södra Biblioteket, Mariagatan 16 B, 1 tr. äro öppna hvarje dag kl. 4— $\frac{1}{2}$ 10 e. m., söndagar kl. 11 f. m.—2 e. m. Må kvinnorna visa att äfven de inse folkbibliotekens stora betydelse, att äfven de vilja njuta af hvad som bjudes till upplysning och sund förströelse.

Fredr. Nilsson.

Corporen.

Dikt af Karl-Erik Forsslund.

SÄGER ni att jag skall gå?
Tar ni stugan från mig? Hå —
För jag inte lärt mig buga,
för jag glömt att ljuga.

Har jag vållat själf min nöd? —
Vet du hvem som skaffat bröd
båd åt dig och dina gäster
vid de vilda fester?

Jag har huggit, jag har röjt.
Jag har gödslat, jag har plöjt.
Jag har dagens tunga burit,
jag har sätt och skurit.

Jag har idogt lien svängt.
Höt på häsjorna jag hängt.
Jag har tröskat — tomtens slaga
finns ej i min saga.

Jag till kvarn har säden kört,
jag från kvarn har mjölet fört.
De ha knäckt min ena lunga,
dina säckar tunga.

Hvem högg veden till din ugn?
Hvem har köpt sig, nöjd och lugn,
mjöl och bröd och allt hos dina
bodbetjänter fina?

Mjölet som bort vara mitt,
brödet som bort ges mig fritt,
dyrt jag måst af dig dem köpa.
Och nu får jag löpa.

Hvarför? — Hå, för att jag sagt
att din rikedom och makt
är på murken grundval fotad
och af faror hotad.

Men farväl, jag pratat nog.
Kör ditt spann och hugg din skog,
och låt en, som lärt sig buga,
få min gamla stuga.

Arbeterskorna och nutidens kvinnofråga

af

Clara Zetkin.

III.

Kvinnan och det offentliga lifvet.

Utän stor skada för henne själf och för samhället kunde kvinnan afstängas från det offentliga lifvet så länge de samhällsliga förhållandena voro utvecklade, rörde sig inom tränga gränser, så länge individen och dess lifsförhållanden blott berördes och bestämdes af helt nära lig-gande inflytanden.

Icke blott kvinnan utan äfven mannen måste då endast hafva ett inskränkt intresseområde; men inom den tränga krets, som de rörde sig i, tog också kvinnan mer eller mindre del i det offentliga lifvet, visste hon besked om de förhållanden som hade inflytande på hennes familjs existens; ja, i många trakter kunde hon också ha sitt ord med vid de gemensamma samhällsangelägenheterna.

Liksom de nya produktionsförhållandenas utveckling förändrade samhällets ekonomiska lif, från att vara smått lokalt, till stort nationellt och internationellt, så måste ock det offentliga lifvet genomgå samma ut-

veckling. Afsöndringen i små själfständiga delar måste vika för nationalismen, liksom denna i sinom tid måste ge plats åt kosmopolitismen. Liksom den enskilde ej längre tillverkade för lokalhandeln utan för världsmarknaden, så måste han ock fatta intresse för *alla* samhälliga förhållanden, som hade inflytande på världsmarknaden, han måste sträfvade efter att så mycket som möjligt genom sitt inflytande vända dem till sin fördel.

Målet är uppnått så långt detta är möjligt under klassmotsatsernas och konkurrenskampens herravälde.

Genom revolutioner, genom att bemäktiga sig den politiska makten, har storborgarklassen skaffat sig rätt att reglera tillverkningsförhållandena och fördelningen af de frambrakta artik-larne till sin egen nytta och fördel.

Proletariatet är visserligen till nam-net mer eller mindre fullständigt fritt; men till följe af sin ekonomiska af-hängighet har det icke *makt* att ändra samhällsförhållandena till sin för-mån. Motvilligt nog måste storborgarklassen medgifva hvad den icke kunde hindra, nämligen att arbetaren just genom de förhållanden i hvilka han lefver fattade intresse för det offentliga lifvet, att han vann in-sikter på det socialpolitiska området, att han skaffade sig en mening om de offentliga inrättningarne och i följd häraf begärde att ha ett ord med i laget, där hans egna existens-förhållanden ställdes i fråga, där hans verksamhet utgjorde grundvalen för det bestående.

Naturligtvis gjorde man allt för att snedvida hans begrepp om de sociala förhållandena, för att laga så att han ej skulle förstå verkligheten och sina egna intressen utan blott de makt-ägandes fördel, blott vilja upprätt-hålla det bestående. Kyrka, skola, press och alla slags s. k. bildnings-anstalter visade sig i klasstatens hand vara förträffliga medel till att blända och bedraga proletariatet.

Hvad beträffar arbetareklassens aktiva deltagande i det offentliga lif-vet så var och är detta himmelsvidt mindre än motsvarande den roll ar-betareklassen spelar i det ekonomiska lifvet; det inskränker sig nog i de flesta fall till att betala skatt och hålla mun. Men *mannens* deltagande i det offentliga lifvet är åtminstone i princip erkändt som berättigadt; här har den politiska utvecklingen i viss mån följt den ekonomiska.*)

Annorlunda med *kvinnan*. Hen-nes ställning visar den mest skärande motsats mellan hennes ekonomiska betydelse och hennes samhälliga, i synnerhet hennes politiska rättigheter. Hon har icke ens fått sig beviljade de små skenmedgifvanden med hvilka man afspisat det manliga proletariatet: i rättsligt och politiskt hänseende utgör kvinnan ett femte stånd i det nuvarande samhället. Under det att hennes ekonomiska verksamhet an-passade sig efter de nya produktions-villkoren och blef allt mera utvidgad, så fortoro hennes sociala rättigheter att vara likadana som under små-handtverkets, ja hemproduktionens dagar.

Från den dag då storproduktionen undanträngde småproduktionen, då kvinnan icke längre själf frambrakte de för familjens bruk nödvändiga arti-klarne, från den dagen förlades ock kvinnans intresse från familjen till samhället. Till och med i de fall där kvinnan under de nya produk-tionsförhållandena icke själf var pro-duk-tivt verksam, kom hon indirekt, därigenom att mannen arbetade un-der helt nya villkor, i helt annat för-hållande till världen utanför familjen. Familjens lifsförhållanden bestämdes numera icke längre öfvervägande af familjeöfverhufvudets individuella vilja utan i sista hand af hela det eko-nomiska läget där ute i det sociala

* Obs. att denna broschyr är utgifven i Tyskland, där allmän rösträtt är införd. Ötvers. anm.

lifvet, som å sin sida tog inflytande af de politiska händelserna och den politiska ställningen. Förtjänstens storlek, af hvilken hennes underhåll berodde, arbetstidens längd, ofta till och med sysselsättningens art, hvilotid och hvilodagar, hela grunden och formen för familjelifvet, berodde nu ej längre på mannens vilja utan på kapitalisternas nyck, på de nödvändiga villkoren för tillverkningen. Priset på nödvändighetsartiklarne för hushållet bestämdes genom inflytanden som icke lågo inom familjens område utan ofta långt bort i fjärran, uti invecklade offentliga och politiska förhållanden. Konkurrensen frambesvar kolonialkrig och skyddstullar, som fördyrade än det ena än det andra af hvad som behöfdes för hushållet. En ny förbättring inom tillverkningen kastade i dag fadren, i morgon mannen brödlös på gatan. Krig med utlandet på grund af vinstbegär eller för att upprätthålla ett politiskt, industriellt eller kommersielt herravälde, borgarkrig i det inre om den bestående samhällsordningen ryckte obarmhertigt fadren, sonen eller brodern ur familjen, dödade dess försörjare eller återsände honom såsom hjälplös krympling. En stor del af den förtjänst, som var bestämd till familjens underhåll, gick förlorad till betalning af direkta eller indirekta skatter, för att betäcka kostnaderna för militarismen och de kolossala utgifterna till regering och polis. Lagstiftande eller lagtillämpande ämbetsmän utställde förordningar, som ruinerade familjernas ekonomiska existensvillkor, som ryckte familjemedlemmarne från hvarandra (undantagslagarne) och som bragte dess enskilda medlemmar till eländets brant. Barnen kunde ej utveckla sig enligt sina anlag, äfven här voro ej längre de inre familjeförhållandena de bestämmande utan de yttre förhållandena i samhället. Det största antalet bildningsanstalter äro stängda för de medellösa barn. Förvärfvingsförhållandena tvungo fadren att hålla på, att ingen »onyttig ätare» fanns i huset, så att barnen måste ut för att förtjäna så snart som möjligt.

Korteligen, kvinnan hänvisas såsom maka, såsom den som sköter hushållet, såsom moder, oupphörligt till utom familjen bestående, samhällsliga makter och inrättningar, som behärska och bestämma hennes och hennes närmastes hela lif.

Och ändå vill man icke tillåta henne att intressera sig för det lif som rör sig utom hemmet, och af hvilket hennes väl och ve beror på helt annat sätt än den förra »husmodren» var beroende af sina färdigheter i kokkonsten!

Samhällsförhållandena pålägga henne nya bördor, träffa henne i hennes innersta känslor, i hennes önskningsar och handlingar, och hon skall icke fråga om hur eller hvarför dessa förhållanden uppstått, hon skall ej fordra sin rätt, där man pålägger henne omåttliga plikter! Hon skall ej fråga hvarför kaffe, surrogat, dåligt bröd, segt kött, tuberkulösa kor och en hel mängd andra artiklar skola bli dyrare, hvarför hennes käraste skola skjutas till krympingar, hvarför hennes man ströfvar brödlös genom landet, hvarför hennes barn skola genomleva en mödosam ålderdom efter en glädjelös ungdom, hvarför mannens veckolön blir mindre år ifrån år, medan hans arbetstid blir längre, hans fritid kortare och kortare? Hon skall icke söka något svar på de tusende och åter tusende spörsmål, som stirra henne till mötes ur hennes egna och hennes närmastes livsvillkor, hon skall finna sig i alla de förhållanden som med kvarnstenens tyngd nedtrycka hennes lif utan att försöka förstå dem eller deras orsaker!

I långt högre grad känner den kvinna sin afhängighet, sin starka samhörighet med och beroende af det samhälliga lifvet, hvilken har för-

blifvit »arbetskraft», men som i enlighet med de nya förhållandena icke längre tillverkar för familjen utan för samhället, som är ekonomiskt oafhändig af mannen, men i stället blifvit beroende af kapitalisten. För henne är deltagandet i det offentliga lifvet en nödvändighet, till hvilken hon hänvisas 10 gånger om dagen en plikt och en rätt, som endast en från grunden till toppen orättvis samhällsordning kan undanhålla henne.

Den industriella arbeterskan träffas omedelbart af alla mått och steg staden och samhället taga. Liksom alla andra som träffas däraf måste hon alltså också stå i direkt beröring med dessa makter, direkt göra gällande sitt inflytande, sina anspråk, sina protester. Framför allt måste det vara möjligt för henne att delta i det offentliga lifvet, att kasta sin röst i vågskålen vid val o. s. v. Gent emot det bestående socialpolitiska tillståndet står hon i fullständig samma ställning som den manliga arbetaren. Hur vill man då förklara det ringare mått af rättigheter, som tilldelats henne?

Det är lika väl af högsta vikt för arbeterskan som för arbetaren hur arbetareskyddet och den industriella lagstiftningen äro inrättade. Om hon fritt kan förflytta sig från en plats till en annan, eller om förordningar hindra henne i så hänseende kan icke vara likgiltigt för henne, ty här af kunna förbättringar i hennes ställning vara beroende, hon kan därigenom ha det lättare eller svårare att uppsöka lönande arbete. Det är af vikt för henne om staten uteslutande är representant för den herskande klassen, blott tillvaratager storborgarnes intressen, eller om den åtminstone nödortförtigt söker värna den arbetande massans intressen; om den ger kapitalistklassen oinskränkt frihet att behandla arbetarne huru som helst, eller om den genom vissa arbetareskyddslagar åtminstone lägger någon tygel på kapitalisternas vinstbegär. Det är af djupt ingripande betydelse för henne om kapitalisten lagenligt kan begagna hennes arbetskraft utan inskränkning både under sön- och helgdagar, om hon lagligen kan tvingas till natt- och öfvertidsarbete, om hon måste förkorta sitt lif genom att vara sysselsatt i onunda yrken, eller om hon har en normalarbetsdag på 8 timmar, om hon har fritid och nattsovn. Skulle det ej angå henne om arbetsgifvaren allt mera nedtrycker hennes arbetslön eller om han har att hålla sig till en minimilön, som åtminstone tillförsäkrar henne de nödvändigaste existensvillkoren? Lagstiftningen om hygieniska och skyddsregler, om sjuk-, ålderdoms- och olycksfallsförsäkringskassor ha icke mindre betydelse för henne än för den manliga proletären; ty också hon kan när som helst falla på det industriella slagfältet och bli oförmögen att förvärfa något, utan att förhållandena förut tillåtit henne att försäkra sig mot en dylik händelse.

Bestämmelserna angående församlings- och föreningsrätten äro af samma vikt för hennes lif som för mannens. Hur de handhafvas kan å ena sidan göra att hon kan göra ett visst motstånd mot kapitalets öfvermakt, eller å andra sidan ge henne i dess makt, bunden till händer och fötter. Församlingsrätten ger henne möjlighet att tillsammans med sina likar bli klar öfver de gemensamma intressena, att framställa fordringar. Föreningsrätten sätter henne i stånd att med förenade krafter försvara sig mot åtminstone de gröfsta ekonomiska öfvergreppen från kapitalisternas sida, att planlägga kampen för det kvinnliga arbetets fulla frihet.

Julstämning.

BAND våra tidigaste barndomsminnen framstår nog i allmänhet julen och dess firande som något ljus och gladt, något som vi som barn mycket längtade efter och glädde oss åt. Och julen är mer än någon annan barnens. Den lilla gröna granen letar sig nog in i de flesta hem, där barn finnas, och ett par ljus och några äpplen och kakor samt litet bomull att tynga ned grenarna med och ge intryck af vinter och snö åstadkommes nog i hvarje sådant hem.

Äfven när vi blifvit äldre är det som hade vi, när julaftonen ingår, en känsla af att något ovanligt stundar. Gatorna i storstäderna äro den kvällen folktomma som aldrig annars. Alla som ha hem eller som kunna få göra en påhälsning hos bekanta, söka sig in hos dem och de offentliga nöjeslokalerna stå den kvällen tomma.

Hvart man går, till de gator där de rikas palats stråla i ljushaf eller dit, där äfven den värsta fattigdomen tagit sin hemvist, skall man, om man kan se in i rummen, få se en liten grön gran med några små ljus uti eller i värsta fall en pappersstake, ur hvars mångfärgade armar reser sig ett flämtande ljus.

Kanske är det den omständigheten att juldagen blifvit förlagd till den mörkaste delen af året som gör den till en ljusets fest, eller kanske är det traditionen som lever så friskt i minnena från äldsta tider och gör att vi mer än någon annan högtid bereda oss till julens firande? Kanske också den omständigheten, att juldagen är så att säga en avslutning på det gångna året och att man genom att söka åstadkomma ett så starkt intryck som möjligt af hälg vill liksom ge uttryck för en innerst i själen boende känsla af hopp att det nya året skall i sitt sköte bära mer lycka än det gamla gjort? Ty vi äro ju alla i mer och mindre grad optimister och hoppas nog, när det gamla året närmar sig sitt slut, att det nya skall skänka oss litet mer af den åtrådade lyckan, och det är ju denna mot framtiden blickande tro som ger oss kraft att hårda ut i lifvets ofta nog så hårda kamp.

För oss, som kämpa för att bereda lycka åt ett framtida släkte, som gjort till vår uppgift att utrossa alla de fördomar som ta sig uttryck i klasskillnaden och rifva ner den kinesiska mur som denna ställer upp mellan människorna, för oss har det snart tilländalupna året varit ett år af hårdare strid än kanske något föregående, men också ett år af stora segrar, och vi ha mer än någonsin förut sett hurusom skarorna under våra standard ökat. Väl är det sant, att i synnerhet den stora strid emellan kapital och arbete, som förts nära nog halfva året, varit i många fall särdeles svår, att uthärda för dem som gått i densamma, och väl är det sant, att många hem sköflats och att i dem nöden gjort sitt inträde; men om vi lära oss att se lifvet i stort och om vi med det nya årets inträde, med de lärdomar som det tilländalupna gifvit oss, gå till fortsatt kamp mot fördomar och för vår heliga medbestämmanderätt, så måste den dagen ändock komma, då vi ha att skörda hvad vi genom vår lidandes kamp ha fått.

En af de många stora behållningar som striden dock haft för oss är den, att vi lutrats i densamma, att vi stålsatts i lidandet och att många af dem som förut stått tvekande, nu lärt sig inse att deras plats i striden är bland klasskamraterna, att vi af oss själfva kunna fordra allt och hoppas allt, men att vi af de andra klasserna ha att vänta litet eller intet...

När därför vi, efter det gångna årets hårda strider och vunna framgångar, gå att fira julen i våra hem, när på julaftonen ljusen tändas i granarna, när barnen och kanske äfven dem af oss som ha något af barnaglädjen kvar i själen svänga i ringdansen rundt de lysande små julträden, när den enkla julmaten af husmödrarna dukas fram på bordet och familjen samlas omkring detsamma, när kanske en och annan enkel men icke dess mindre kärkommen julklapp vankas, då glömma vi kanske för stundens stämning allt det tråkiga, som det snart tilländalupna året burit i sitt sköte och då står för oss i julnattens stillhet det drömda framtidslandet i klarare belysning än någonsin till förene.

Då känna vi oss stärkta i tron på framtiden och samtidigt känna vi huru vi växa och blifva starkare inför det drömda stora målet, och måtte vi så med den känslan sedan gå att möta det snart stundande nya årets kamp!

Ludvig Lindberg.

Sömmerskor.

»Endast ett litet ögonblick» — under det föreständerskan, som är »mycket arg och elak af sig», var uppe och talade med hans höghet fabrikören — skulle jag få »titta in genom dörren» till den i full gång varande »ångsfabriken», som ger ett intet för fett bröd åt ungefär 100 kvinnor. — Ett bedöfvande surr och rassel slog mig genast till mötes från alla de många maskinerna, som voro placerade, de flesta å en rak linie i jättesalens längdriktning.

På bägge sidorna af ett jättelångt bord, och midt emot hvarandra, knogande i sitt anletes svett, suto sömmerskorerna och hade midt emellan och rakt framför sig — uti en sorts träränna half- eller helfärdig sömnad, hvilken, efter hand som den blef »perfekt», bortlämnas till afsyning. Den som nu var en nitisk och ifrig »skvallersyster» och, som en följd däraf, hade »tammen» med »styret» — behöfde sällan frukta att få något kasserat; men däremot: gud nåde den som hade stark karaktär, t. ex. vågade komma med ett själfständigt ord — hon visste hvad det ville säga att få »sprätta upp igen»!

Det hade för hans höghet ångsfabrikörens aldrig nog stora profitt visat sig förmånligt med ett »klokt afvägd» bötes- och afdragsystem — hvarför »syhästarna», som högst densamma »smeksamt» benämnde sina slafvinnor, fingro vara beredda på att högst sällan utfå hela sin, som antydte, mycket magra styck- eller veckolön.

De hade klagat och klagat — men som ingen enighet och sammanhållning, d. v. s. ingen *fackförening fanns*, så fingro de i synen på sig, att de — »klagade dumt»... Och för resten fingro de samtidigt veta, att i Stockholm gifves det »fina» tillfällen till — »extraförtjänst»...

När så mitt nyfikna och spejande anlete stack innanför dörren, så möttes det — som på ett militärt kommandorop: »Se till höger!» — af ett hundratal lika nyfikna och spejande kvinnliga ansikten... Och jag urskilde svagt i helvetesdånet stämor, som, för att höras, gallskreko som så:

— Då' va bra! Jag känner'n — han tänker »dikta» i tidningen om'et!... Nej, det skall nu icke bli någon »dikt»! Jag vill blott för »textilmänniskorna» antyda, att det finnes många »ångsfabriker» och atelierer här i Stockholm, och att en fattig sömmerska, de sämsta tiderna på året, knappt kan förtjäna 5 å 6 kronor i veckan; ofta intet. Under brådaste »säsongs» säges det att hon förtjänar upp till 12 å 18 kr. per vecka, men då på

Kooperativa Syfabriken Linnea

är namnet på en arbeterskornas egen fabrik i Stockholm. Om det nya företaget och dess framtid utförligt i nästa nummer.

16, ibland 24 timmars »normalarbetsdag», och under ständig forcering...

Efter en sådan »säsong» skulle sömmerskan sannerligen icke få något pris på t. ex. en skönhetstäfning — nej, icke hon, men kanske den oftast kinkiga, otroligt nyckfulla »bättre» dam hon genom sin konst uppyntat...

Men i allmänhet är det, som bekant, ännu sämre beställt med de »stackars» människor, arbetarhustrur, ogifta sömmerskor, som ha barn att försörja, m. fl., hvilka måste ta sig *hemarbete*, ty det betalas med ännu lägre — *svärtlöner*.

De många »mellanhänderna», som litet eller intet uträta, ta det mesta för egen del. Och så är det ju för öfrigt nästan öfverallt här i jämmardalen! Oändliga skaror *parasiter* sitta öfver och utsuga hvarandra... Ju mindre parasit en människa är, dess sämre är det oftast beställt med hennes inkomster, och tvärtom...

Men *hon*, som öppenjärtligt och öfvertygande sade mig: De där ordspråket, »*arbete befördrar hälsa och välstånd*», ä' *bara en nedrig lögn!* Den stackars kvinnan var säkerligen minst af alla någon slags parasit.

Nej, ty har jag icke — efter som vi bo i samma hus — under många års tid, från arla morgon till serla kväll, ja, ofta till långt in på nätterna hört det enförmiga rasslandet och tick-tacket från hennes nu utslitna symaskin. Har jag icke ständigt, vissa dagar i veckan mött henne på väg till »fabrikanten», mött henne när hon kommit kneigande med sin packe sömnad på axeln. Har jag icke många gånger hört af de många grannarna, att »hon trälär som ett djur» — men, vid allt hvad upphöjt är, *aldrig* har jag sett någon vidare hälsa, långt mindre någon sorts »välstånd» afspegla sig i hennes ansikte eller taga sig uttryck i hennes gestalt! *Nej, nej!* — *Ju mera hon trälär, ju sjukligare och fattigare blir hon...*

Och för öfrigt kan icke det lilla trånga kyffet, som hon tillsammans med en »tidningsgumma» bebor, vara hälsosamt — ej heller den ständiga *kaffe- och franska-bröds-dieten*...

Nej, hon törs heller aldrig ens *tänka* på någon verklig hälsa — sådant vore utopier! Och »välståndet»? — Aldrig i lifvet en tanke så kolossal högt flygande! — Hon har ju endast *1 kr. i arbetslön för att sy färdiga 12 stycken stora skjortor, hvar till hon skall själf hålla tråd m. m.* — — —

Jag förstod henne så väl när hon sade sitt: »*bara en nedrig lögn*» — hela hennes *bittra erfarenhet* och hennes *hat* till parasiterna låg bakom de fällda hårda orden... Jag förstod så väl, när man sedan om en tid kom och sade mig, att det var *just hon* som var med och gick i spetsen för bildandet af en *sömmerskornas fackförening* — en *fackförening som redan höjt lönerna högst betydligt*.

Jag förstod — *ty det var ändock ruter i den sömmerskan!*
(Textilarbetaren.) F—zon.

Kvinnan och socialdemokratin.

Då vi blicka omkring oss på vårt lands planmässigt organiserade arbetarörelse märka vi genast en stor brist i densamma. Och bristen ifråga är den, att kvinnorna äro så fåtaligt representerade.

Det torde ju vara klart för hvar och en att vår rörelse är och förblir en halfhet om den fortfarande till hufvudsakligaste delen skall bestå af män. Den modärna maskintekniken har ju i hög grad möjliggjort kvinnornas användande i industrins tjänst; och då arbetsgifvarens intresse af att

nedbringa tillverkningskostnaderna på produkterna är det viktigaste af alla de intressen som besjalar honom, ligger det ju i öppen dag att han skall göra allt för att i största möjliga mån kunna draga revent af den billigare arbetskraften.

Konkurrensen de respektive arbetsgifvarne emellan har också i så hög grad nedpressat de manliga arbetarnes löner att dessa med glädje se sina kvinnliga anförvanter genom fabriks- och annat arbeté söka bidraga till de torftiga hemmens uppehälle.

Men följden af kvinnornas industriella arbete är naturligtvis den, att de uppträda som konkurrenser till sina manliga klassbröder med tendens att de senares löner ytterligare nedpressas.

På grund af den dubbla konkurrensens tryck på arbetslönen ha arbetarne sett sig tvingade att genom fasta organisationer söka förhindra dess sjunkande och om möjligt söka så småningom höja densamma.

Den brist på intresse vis-à-vis organisationen, som gör sig gällande bland kvinnorna, utgör emellertid ett hinder för vinnandet af nya positioner och tillfredsställandet af de berättigade kraf som arbetarne genom sina organisationer eventuelt framställa.

Hvad som ofvan sagts angående den fackliga rörelsen gäller i lika, ja till och med ännu högre grad den politiska. Och dock ha kvinnorna så viktiga intressen att förfäkta på detta område. Jag vill här genom relaterandet af en episod från den stora fabriksstaden Norrköping visa ett område där det vore af stor vikt att kvinnorna hade inflytande på vårt lands lagstiftning.

Det var en vacker sommardag som jag tillsammans med en tidningsman vandrade ut till den sorgligt beryktade norra förstaden; vi skulle ut och söka få reda på detaljerna i ett barnamord, som mycket låtit tala om sig. Förhållandet var i korthet följande: En ung fabriksarbeterska hade en natt afdagatagit sitt barn genom att kasta detsamma i strömmen; de konservativa tidningarna på platsen hade framhållit den olyckliga modern som en slarvig och lättsinnig kvinna. Vi fingo emellertid upplysning af de personer hos hvilka hon haft sin bostad, att detta var osannt, hon hade aldrig haft mer än en man, hvilket allmänt betraktades som hennes fästman och hvilken äfven var fader till det mördade barnet. Barnamörderskan hade för endast några månader sedan fått ett jämförelsevis stort arf och man uttalade

allmänt sin förvåning öfver att dessa penningar, trots hennes stora sparsamhet redan vore slut.

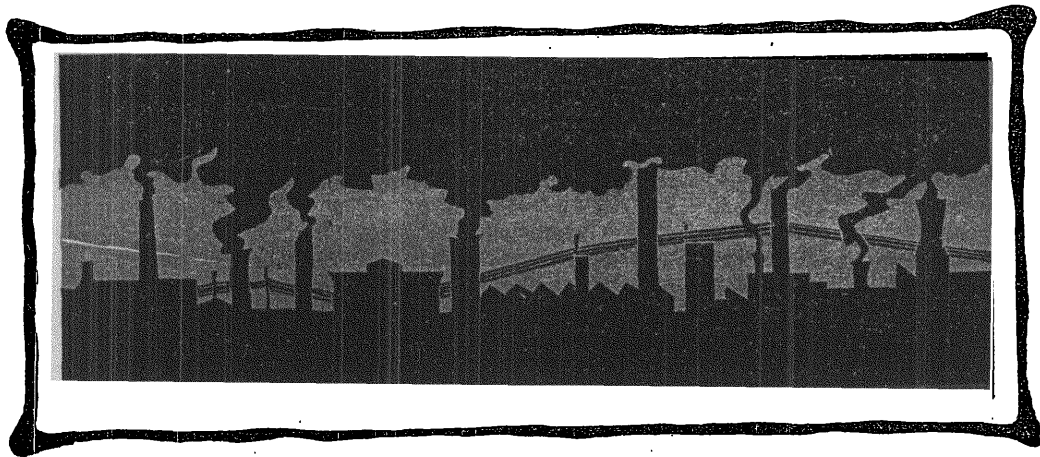
Fästmannen hade en lördagsafton kommit upp till flickan på hennes rum, hvad som där skett och afhandlats är naturligtvis förborgat för alla utom de bägge kontrahenterna själfva, men hvad man vet är, *att flickan samma kväll tagit barnet med sig ut, troligen i afsikt att döda detsamma*; denna kväll blef hon emellertid hindrad, *men aftenen därpå verkställdes det hemska uppsätet*.

Den olyckliga modern dömdes till flerårigt straffarbete och därmed hade den kungliga svenska »*rättvisan*» gjort sin plikt.

Barnets fader, mannen, honom har man emellertid icke alls frågat efter han står enligt svensk rättskipning absolut utan skuld äfven om han i verkligheten bär största skulden till den hemska gärningen.

Den olyckliga modern, hvilken naturligtvis lidit namnlösa själskval innan hon verkställde denna hemska gärning, inspärras på flerårigt fängelse, och mannen, barnets fader, räknas fortfarande för hederlig karl, ja, man söker icke ens få reda på om han har någon skuld till det skedd.

Ofvan relaterade juridiska fall torde visa det kvinnans ställning i ett dy-

Arbete.

Vi som arbeta, vi som sträfva,
som himlen mäta och jorden gräfva,
vi äro jordens och himmelens ägare!
Gätolösare, sanningsägare,
vi som smida, bygga, väfva —
leende se vi, när skytteln går,
när väggar fogas och släggan slår,
hur hemligt ni bäfva,
ni alla lättingar-lyckojägare!

Ni som äta och dricka och sofva,
hör ni i sömnen ej röster dofva
nalkas på gryningens böljor gungande?
Nalkas brusande, ljusnande, ljungande,
stiga allt högre, prisa och lofva,
ropa som från en höjd till er:
Sof på ert gull, vi ha det som är mer,
vi ha skapandets gåfva,
ha lekande händer och sinnen sjungande!

Häll dig, arbete, skaparsaliga
gudars lif!

Häll dig, häll dig, människors högsta,
heligaste gudstjänst!

(Ur »Arbetare»)

Karl-Erik Forsslund.

likt afseende är betydligt mycket sämre än männens, och hur ofta inträffar icke dylika händelser!

Socialdemokraterna kämpa för verklig likhet inför lagen, de kämpa för att straffet skall drabba den skyldige i mån af hans eller hennes skuld, därför är det alla rättsinnige medborgares och medborgarinnors plikt att deltaga i kampen för eröfrandet af detta mål.

Se vi på andra förhållanden i vårt samhälle så finna vi, att pänning-principen är den nära nog helt afgörande för männen — ej för kvinnorna.

Om jag exempelvis har 800 kr. om året i inkomst och min familj ej är större än att jag vid sidan af de kolossala indirekta skatterna (tullar o. dyl.) äfven kan betala den direkta skatten, ja då betraktas jag som en jämförelsevis klok och förständig karl till och med så klok och förständig att jag kan vara med och rösta på riksdagsmän, men skulle jag af en ödets outgrundliga nyck vara född till kvinna, då är jag född dum, oafsedt min ekonomiska ställning, och jag anses sakna förmåga att en gång hvar tredje år deltaga i valet af landets lagstiftare, folkets s. k. representanter.

Sunda förnuftet torde väl ändå säga, att skall de lagar som stiftas gagna hela folket och tillfredställa det öfvervägande flertalet af detsamma, så måste också flertalet af befolkningen få vara med och välja de lagstiftande representanterna.

Hvad särskildt kvinnorna beträffar, så torde det ligga i öppen dag, att äfven de har särskilda specialintressen; som männen, trots all sin mer eller mindre inbillande duktighet, icke har förmåga att på ett tillfredsställande sätt tillvarataga.

Socialdemokraterna ha därför på sitt program äfven fordran om rösträtt för kvinnan från och med fyllda 21 års ålder.

Men ej nog därmed, socialdemokraterna fordra öfven skydd för barnen, hvilka nu gladeligen exploateras af kapitalisterna och fördärfvas i fabriken, glasbruket och sågverken, där bör kvinnan ha sin plats gifven, hon som är i besittning af den vackraste och ädlaste af alla känslor, moderkärleken, bör om någon vara med då det gäller att skydda de kära små.

De af motståndarna så förkättrade socialdemokraterna fordrar således i rättvisans namn skydd för de små och de svaga i samhället. — Hvilken rättänkande kvinna är det som ej vill vara med i den kampen?

Med dessa rader tror jag mig i riktig belysning framdragit en del af socialdemokraternas kraf och hoppas att tidningens läsarinna genom desamma i någon mån eggats att än mer energiskt verka för eröfrandet af vårt mål *frihet, jämlikhet och broderskap.*

Thorvald Zetterling.

Kapitalismen och familjen.

De fromma i alla land ha sedan länge tillbaka gjort ett stort nummer där af, att socialismen, enligt deras påstående, vill tillintetgöra familjelifvet, det heligaste dessa goda människor påstå sig känna på denna jord. Ännu för knappt tio år sedan skildrade en socialisttäre i en s. k. "vetenskaplig" tidskrift i Tyskland, socialdemokraterna som de moraliskt mest vilsekomna människor. Ja, socialistledarna, alltså arbetarnes ledande män inom det offentliga lifvet, blefvo här "vetenskapligt" stämplade som *onanister*, (själfbefläckare.) Jag hade på den tiden ännu den första ungdomsglöden i mitt blod och ref i upp-

brusande harm tidskriften i stycken. Och likväl, i dag förstår jag systemet i den där behandlingen af såväl vår rörelses män som af rörelsen själf.

En pseudovetenskap kan naturligtvis endast "bevisa" det omoraliska i en lära genom att stämpla dess förkämpar med osedlighetens brännmärke. Det bekanta ropet från den flyende spetsbofven: "tag fast tjuften" begagnas lika ofta af politiska rofriddare som af pseudovetenskapsmän.

I den råa verkligheten har kapitalismens banérförare ingen rättighet att tala om familjens och familjelifvets helighet. En blick i den kapitalistiska pressens annonsspalter visar ju bäst, huru den kapitalistiska världen själf betraktar äktenskapet: en handel helt enkelt, vid hvilken den affären göres, som inbringa den största vinsten. De äktenskapslystna kapitalisttelningarna betrakta kvinnan med samma ögon som ladugårdsägaren en mjölkko. Den som har största hemgiften blir den "lyckliga", liksom bonden också köper den ko som ger den mesta mjölken!

Men det angår oss mindre. Må de enskilda personerna själfva bli eniga med sig själf, huru just de vilja ingå sina äktenskap. Den frågan kan väl vara af offentligt intresse, men den berör icke det, som nu intresserar oss.

Äktenskapet påstås vara stiftat af gud. Däremot kan man ingenting ha att invända. Men familjen skall vara det heligaste vi ha på jorden, endast så kan man förstå fjärde budet. Och så förstås det väl också af *kvinnan* i regeln. Hon betraktar den äkta hantenen som sitt egentliga lifsändamål; hon sträfvar kanske efter att "bli gift", att få sitt eget hem. Och i detta sträfande förbiser hon hela det offentliga lifvet, går hon förbi alla frågor, som beröra hvarje samhällets medborgare och framförallt arbetarne och deras klass.

Hon bedrager sig själf. I vår nuvarande samhällsordning står för arbetaren det helgade familjelifvet till största del på *papperet*.

Kapitalismen räknar i första rummet med arbetskraftens pris. Ju billigare den är, ju mer arbete han för billigaste pris kan draga ur arbetaren, desto större blir hans profit. Och så drages kvinnan in i den moderna produktionen, därför att hennes arbetskraft är billigare än männens.

Det är icke blott den ogifta kvinnan som är fabriksarbeterska. Nej, arbetarens lön räcker i regeln icke till för familjen, utan också hustrun måste gå i arbete. Men än vidare begagnar sig den moderna kapitalismen också af *barnens* arbetskraft. Så är arbetarens hela familj, man, hustru och barn, slaf i kapitalets tjänst. Lönslafveri är arbetsklassens lott inom den kapitalistiska samhällsordningen.

Genom arbetareklassens kamporganisation sättes nu ett tryck mot kapitalismens värsta tendenser. Genom sitt inflytande på lagstiftningen söka arbetarne att få arbetstiden lagligt begränsad. Och de faror som den kapitalistiska produktionen tillskyndar arbetarnes, framför allt kvinnornas och barns, lif och hälsa ha nödgat staterna att skrida in med en del förordningar i denna riktning. I England inskränkte lagstiftningen år 1833 arbetstiden för trettonåringar till tolf timmar dagligen och 1844 blef arbetstiden för kvinnor likaledes inskränkt till tolf timmar.

I andra länder följde lagstiftningsmaktens inskrändande allt efter som industrin utvecklades. Också i Sverige har ju regering och riksdag 1899 skaffat en lag som reglerar kvinno- och barnarbetet i fabriken. Om den f. n. har något vidare stort värde är en fråga, som jag här ej kan besvara. Och med de små medel som stå *fabriksinspektionen* till buds, höra säkerligen öfverträdelsor af lagen till ordningen för dagen.

Tysken säger, att felen äro till för att de skola göras och att lagar äro till för att öfverträdas. Så räkna i första rummet kapitalisterna med lagarne till

arbetarnes skydd. Den nuvarande tyska lagen inskränker kvinnoarbetet i fabriker till högst 11 timmar dagligen och förbjuder nattarbete för kvinnor samt sysselsättning af barn under 13 år i fabriker. Än vidare stadga arbetareförsäkringslagarne, att en arbetare skall vara försäkrad mot olycksfall, sjukdom och invaliditet.

Så långt har man i Tyskland alltså lagt ett litet plåster på de sår, kapitalismen tillfogar arbetaren och hans familj. Mycket är ej gjort därmed, om också utan vidare må erkännas, att just Tyskland i detta hänseende gått före de flesta andra stater.

Men den tyska kapitalismen är också raffinerad nog att gå omkring lagarne så långt som möjligt och den är minst lika hänsynslös som den engelska var under kampen om arbetarskyddet därstädes. Och just här på detta område är det vi finna kapitalismens *mot* familjen riktade ohyggligaste form: *hemindustrin*.

En stor del af den tyska industriens vissa grenar äro förlagda till arbetarens hem. Konfektion, leksaksindustrin, urmakeriet, delar af bokbinderihandverket, af tobaksindustrin o. s. v. är till största del *hemindustri*. Arbetarefamiljen, från mannen och hustrun intill 2- och 3-årsbarnet bli här industrins slafvar. Arbetet förlägges i arbetarens hem, hvarigenom alla fabrikslagar, arbetareförsäkring o. s. v. upphöra att existera för dessa arbetare. Från tidigt på morgonen intill sent på natten slafva dessa människor i de eländigaste bostäder, förvandlade till verkstäder, och deras löner är nedtryckta på en nivå som knappast uppehåller lifvet. När den vänliga läsarinna just nu vid julstök köper en liten billig leksak för de små, så må hon vara öfvertygad om, att de händer som förfärdigt densamma lefva under de dåligaste tänkbara förhållanden, att de barn som varit medverkande vid produktionen där af aldrig sett en glimt af solens i sitt fattiga barnalif. Det är kapitalismens förbannelse mot familjen och när dess representanter än en gång träda fram och förolämpa dig såsom socialist, för din socialistiska öfvertygelse, att du vill afskaffa familjen, så svara dem med det enda ordet: *hemindustri*. Däri ligger den svartaste synd mot familjen och familjelifvet som hela människosläktets historia känner.

Mot detta system ha Tysklands arbetare numera upptagit kampen. År 1904 afhölls i Berlin en hemarbetarkongress, som beslöt, att samla material öfver hemarbetarnes och arbeterskornas elände för att inverka på lagstiftningen. Numera har rörelsen, i hvilken såväl våra fackorganisationer som också borgerliga socialpolitiker deltaga, hunnit så långt med insamlingen af material, att under loppet af februari 1906 en utställning kan öppnas. Fotografier öfver arbetarebostäder, som på samma gång användas till verkstäder, komma här att uppvisas för att visa en intresserad publik det elände som herskar i dessa hem, hvilka af kapitalismen beröfvats sin egentliga bestämmelse och i stället gjorts till industriella verkstäder. Vidare har man samlat en stor mängd artiklar, som tillverkas i hemindustrin, såsom konfektionsartiklar, bokbinderiarbeten, leksaker, urmakerialster och dylikt, med angifvande af *tiden*, som behöfdes för tillverkningen och *lönen*, som erhöles därför. För nästa påsknummer af "Morgonbris" lofvar jag läsarinna en skildring af utställningen och kanske också några fotografier.

Hemindustrin har i Tyskland antagit fruktansvärda dimensioner. Dess fördelar för kapitalet äro stora och lätta att se. Först och främst behöfver arbetsgifvaren icke att inrätta några verkstäder; han har alltså intet med fabriksinspektionen, intet med lagarne om arbetarnes skydd att göra. Han blir vidare kvitt arbetareförsäkringen, då hemarbetaren nästan alltid arbetar "för egen räkning", och alltså i viss mån betraktas som själf-

ständig, såsom icke varande anställd af eller hos arbetsgifvaren. Men den vida större fördelen ligger däri, att i hemindustrin arbetslönen kan tryckas ned så långt som tänkbart är. Man, hustru och barn äro sysselsatta, deras gemensamma arbetslön är likväl ej ens så stor som den verkstadsarbetaren ensam förtjänar. Och de äro genom hemarbetet afstängda från allt samlif med sina arbetsbröder, afstängda från all organisation eller tanke på en sådan, som kunde tillvarataga deras intressen. Och deras arbetstid kunna och måste de utsträcka så långt som krafterna tillåta det.

Det är hemindustrin. För några år sedan läste jag i den norska yrkesinspektörens berättelse, att han beklagade, det Norge icke bjöd arbetaren tillfälle till att "arbejde hjemme", såsom i Tyskland och Schweiz. Den gode mannen hade sannerligen *ingen* kännedom om hemarbetets förbannelse, i annat fall skulle han icke kläckt ur sig en sådan groda.

Hemindustrin är familjens värsta fiende; den förstör hvarje familjelif och gör såväl arbetaren själf som hans hustru och barn till slafvar äfven de timmar, de annars inom sina egna fyra väggar skulle kunna hvila sig och hämta krafter för kommande dags arbete. Den alstrar sjukdom och fatigdom och gör hvarje organisations-tanke till en omöjlighet och följaktligen också hvarje tanke på en social höjning af hemarbetarnes klass.

Sålunda är *kapitalismens* familjelifvets *värsta* fiende. Den drager in hela familjen i industriarbetet. Och där det ej låter göra sig med nog profit på verkstaden, där förlägger den industrin i arbetarens hem.

Samma kapitalismens banérförare och representanter ta dock i regeln munnen full om äktenskapets helighet.

Och samma arbeterskor som i regeln slafva i fabriken tills de bli gifta och sedan måste slafva för kapitalismen såsom hustrur, de betrakta sig dock ofta, såsom en talarinna på skandinaviska arbetarkongressen i Köpenhamn anförde, som endast tillfälliga på arbetsmarknaden.

Nej, arbeterskan har likväl som mannen *endast* och för beständigt sin plats i arbetareklassens politiska och ekonomiska organisationer. Endast dessa äro verkliga vänner af familjelifvet, ty de verka för att möjliggöra detsamma genom att bekämpa dess värsta fiende: kapitalismen.

Wilhelm Jansson, Berlin.

Sorg.

Tre unga flickor sitta framför brasan, som håller på att slockna, medan skymningen sänker sig öfver stugan. De tala sakta och dämpadt i en ton, som visar att orden komma långt ifrån och säga något, som aldrig annars kommer öfver läpparna.

»Jo, jag vet nog hvad sorg är», säger den ena, i det hon ser med sina mörkblå, djupa ögon långt framför sig. »Då jag var liten, miste jag min mor, senare min far, och sedan har jag måst tjäna mitt bröd. Det är hårdt när man lefvat hela sin barndom i öfverflöd. Men för resten», säger hon och ett leende lyser upp det unga, fina ansiktet, »har nog lifvet gifvit mig igen», och ser ner på ringen, som skimrar i skymningen.

»Å, nej, din sorg var icke så stor; du har fått behålla det bästa», sade den andra, »jag miste allt, min far och mor, min enda lilla syster, och till sist honom, som var för mig mera än både föräldrar och syskon — ingenting har jag att lita på utom mig själf — men ändå är jag glad för det, som var.» Och det stolta, energiska ansiktet får ett bestämdt uttryck, som om hon förmådde taga upp kampen, ej blott för sig själf utan äfven för andra.

»Min sorg var icke så stor», säger den tredje, »för jag har aldrig haft något att sörja öfver. Far och mor har jag aldrig känt, främmande människor uppfostrade mig, ingen har älskat mig, ingen har frågat efter mina vägar, lifvet har jag blott sett på afstånd, mig har det gått förbi. Ni två äro de enda, som ha varit vänliga mot mig.»

Då slingrade de två andra sina armar om henne.

»Din sorg var den största! Vi försöka att dela med dig både vår sorg och vår glädje, våra minnen och våra lif — du stackars, stackars lilla väninna, som lifvet ingenting gaf, icke en gång sorgen.»

(»Såningsmannen.»)

Urd.

Förtrollad.

Han bodde på en slätt vid en villande skog; det var dödens skog. Här inne under jättesträdens grenar fanns en omätlig skatt af guld, som kunde bli hans.

Det skymmande skogsdunklet lockade och drog

till underbara öden

men aldrig ett steg emot skogsbrynet han tog:

han bäfvade för döden.

Så kom där en flicka förtrollande och fager

som en sommardager,

och hon ilade in

i skogen . . .

Och han, och han,

som bäfvade för döden,

och ej lockades af guld

eller underbara öden —

Han, han

ilade och försvann

in i skogen. — —

Karl J. A. Jansson.

De hungrigas tåg.

6,000 kvinnor med svarta fanor, sorgmusik och gråtande barn.

Som bekant råder det i London f. n. stor arbetslöshet i det cirka 200,000 personer saknar sysselsättning. Det mest namnlösa elände är naturligtvis rådande och allas blickar voro till att börja med riktade på regeringen med tanke på att denna skulle tråda hjälpande emellan; denna förhoppning om hjälp från det hållet, som bland vissa lagar af arbetarne gjort sig gällande har emellertid nu strandat, full klarhet fick man i den saken då arbetarnes deputation haft ett sammanträffande med premiärminister Balfour.

Då deputationen tågade upp till ministern åtföljdes den af ett stortardt kvinnotåg. Om denna sorgligt stortardade demonstration meddela vi här en gripande skildring ur danska Soc.-Dem.

Telegrafn har i knappa ordalag bringat världen meddelanden om den deputation af londonska arbetare som i dag den 6 nov. blifvit mottagen af premiärminister Balfour.

Den kom för att höra hans sista

ord angående den rådande arbetslösheten, och en kvinnoprocession följde deputationen till ministeriet vid Downingstreet.

Det blef en sorglig vandring; men det blef tillika den mest rörande demonstration, som någonsin är sedd i London, ett engelskt motstycke till den demonstration som fader Gapon en januarisöndag anförde framför S:t Petersburgs vinterpalats, och hvilken af tsaren dränktes i blod.

Victoriakajen längs Themsen är Londons elegantaste promenad. Här ligger stadens största hotell och finaste privatbyggnader, och här myllrar det i regeln med ekipager och automobiler, hvari Londons rika män med hustrur och barn företaga sina dagliga körturer.

Härifrån afmarscherade deputationen i spetsen för kvinnotåget, och här möttes de körande vid middags-tiden af en syn, som i hast fick dem att låta vagnarna vända. De fina damerna ryste och herrarne höllo tinningarne för ögonen. En här af dåligt klädda, utarmade män spärrade vägen, 50,000 arbetslösa hade samlats för att se hustrurna och dottrarna draga bort i det tåg, hvilket genom illustrerandet af de arbetslöses namnlösa elände skulle visa de makthafvande de sorgliga följden af det nuvarande samhällssystemet.

Solen skar för första gången på flera veckor genom millionstadens dimgrå atmosfär, och i detta mattgyllne solsken samlas de arbetslösa kvinnor under fanorna. De komma från de yttersta förstäden pr järnväg, spårvagn eller i småprocessioner, från alla Londons fattigkvarter i nord, syd och öst. Poplar i Eastend sänder ensamt 1,500 under fru Will Krooks ledarskap.

De flesta äro tunnklädda och fryssande med utmärglade ansikten och svartrandade infallna ögon. Andra har ögonskenligen sökt pryda sig, men deras fattiga stadstass gör i det granna solskenet ett mer jämmerligt intryck än de dåliga kläderna.

Många ha småbarn med sig och de små på mödrarnes armar rysa i tunna kläder och gråta af hunger och köld.

Då allt är färdigt stå 6,000 kvinnor i slutet trupp, sex och sex i hvarje led ordnade efter de respektive stadsdelarne.

Från tornet i det närliggande parlamenthuset slår klockan 1, gossorkestern från en af Eastends fattigskolor blåser afmarschsignal och långsamt sätter sig processionen i rörelse till tonerna af Chopins sorgmarsch. Främst går deputationen till ministern, 30 personer, däribland 12 kvinnor.

Männen äro till största delen stadsfullmäktige från fattigdistrikten, Will: Crooks, Georg Landbury, James Macdonald m. fl. bekant arbetarledare.

Därefter följer Poplarkvinnorna med två svarta fanor med inskriptioner. Ett doft mummel går igenom mängden, inskriptionernas ordalydelse löper från mun till mun: »Proletärer i alla land förenen eder!»

»Vi fordra arbete för våra män och bröd för våra barn!»

»Vi beder icke, vi kräfver!»

De rika herskaperna, som betraktar förbimarschen från husens altaner slå igen fönstren. Detta trotsiga språk skorrar i deras öron.

Stilla bukter sig tåget genom den tillströmmande mängden af arbetslösa män upp förbi Trafalgarplatsen. Dessa 6,000 utslitna och utmärglade kvinnor har ögonskenligen icke mycket krafter, de röra sig långsamt, nästan medvetslöst.

Trafiken har stannat, allt är tyst, man hör blott sorgmusikkens klagande toner sippra genom luften. Mödrarne trycka varmare och varmare de späda snyftande barnen tätt till sina bröst. Sist i tåget köres fem arbetsvagnar fullastade med halfvuxna barn.

Hållande hvarandra i de blåfrusna händerna sitta de på långa bänkar allvarliga och trista, som hade de allaredan upplefvat all världens sorger.

Som ett liktåg skriker processionen fram. Deltagarne stirra framför sig, några ha tårar i ögonen. Äfven åskådarnes ögon tåras och många blottar hufvudena. Hvarje hjärta krymper samman vid åsynen af denna jämmer, detta tysta, sorgliga tåg af människor, som går fram bedjande sina medmänniskor om att få lefva . . .

Midt på Whitehall, den breda hufvudgatan, som leder upp till ministeriet afbrytes marschen för ett ögonblick. Sist i leden har uppstått förvirring. En kvinna har fallit, utmatad och kraftlös. Man vill bära den sjuka bort, men hon reser sig och förklarar att hon vill gå vidare. Hon föres nu fram till spetsen af tåget, där hon stödd af två vänningar vacklar af och an med upplöst hår och oordnade kläder. Alla som icke känner förhållandet tror att hon blifvit vanvettig af lidelse.

Omsider når man Balfours ministerboning, och nu brusar för första gången ett stormande hurra genom de arbetslösa leder: det är deputationen som lämnar tåget för att begifva sig till ministern.

I afdelningar på 100 intill 500 fördelar kvinnorna sig i en del offentliga lokaler, där de på fackföreningarnes bekostnad bespisas med te och bröd. Äfven allmänheten tar gästfritt emot de hungriga kvinnorna. I Westminster Chapel är presten Steed värd, och här samlas slutligen alla tågets deltagare för att höra resultatet från mötet med premiärministern.

* * *

Resultatet känner Morgonbris läsarinna: Det blef en beklagande axelryckning ett sista affärdande nej! Hvilket som en utkastad brand satte sinnen i jäsning inom hela Londons arbetarvärld.

Mötet mellan den mätte kapitalministern och de arbetslöses representanter blef af gripande verkan.

Balfour mottog deputationen sittande i sin högmåttade lästol, under det de 30 männen och kvinnorna blefvo stående medan en och en af dem trädde fram och talade till ministern.

Ordförande var mr Crooks, då han nådde till orden:

»Londons fattiga beder icke om välgörenhet, blott om arbete. Ett samhälle, som icke kan gifva sina medlemmar arbete är dödsdömt! Ljud ett samfält, demonstrativt, hört! hört!»

Därefter framträdde den ena efter den andre af deputationens medlemmar, Orden voro ständigt desamma: ödelagda hem, svältande barn, sjukdom och död. »Jag skulle önska ni ville komma hem och lefva tillsammans med mig! Ropade en af kvinnorna till ministern.

Balfour fann visst detta roligt ty han smålog, men leendet dog genast bort då en arbetare ropade: »Parlamentet beviljar pengar till bekämpandet af epidemier bland djuren. När kommer ni att bevilja medel till bekämpandet af hungerepidemin bland människorna?»

En annan arbetare förklarade under dödstrynad: Att när samhället ej tog någon hänsyn till de arbetslösa, så var snart den timme kommen, då dessa icke längre ville taga hänsyn till samhället.

En tredje pekade på Ryssland. Hvar arbetarne kan göra där, kan och vi göra! Generalstrejken är vårt sista vapen, tvingu oss icke till att använda det! Ja, han gick så långt att han spädde blod öfver London innan januari för såvidt icke åtgärder blefve vidtagna.

Under det dessa personer talat hade äfven här en kvinna svimmat af hunger och utmattning och blifvit uburen.

Nu stod kapitalistministern upp och gaf till svar:

»Det är icke riksdagens uppgift att råda bot på samhällsfel efter hand som de göra sig gällande, och det är ett farligt feltag att tro att det på landsbygden finns arealer, där de arbetslösa kan finna sysselsättning.»

Då deputationen tvekade att nöja sig med detta hopplösa svar, tillfogade ministern:

»Vi kan intet göra! För sista gången, vi kan intet göra!»

Så långt danska Soc.-Dem. Ofvanstående gripande skildring torde till full evidens visa, att kapitalet och kapitalistregeringar äro sig lika i alla länder.

Arbetare och arbeterskor, hvar som händt i England kan en annan gång komma att hända i vårt land. Vårt enda värn är organisationerna.

Därför, fart i agitationen och in föreningarne!

Från det förflutna.

Om natten ibland, när jag ligger vaken med slutna ögon, kommer det förflutna för mig med en sådan tydlighet, att sömnen flyr mig i timmar. Det kommer till mig, som en död kommer om natten till sin kärastes kammare: icke i svepning och slöja, utan med blommor i håret och blommor i händerna och ett vemodigt leende på läpparna. Det står vid min hufvudgård; det böjer sig öfver mig; det är mig så nära, att blomdoften smeker mitt ansikte. Men när jag öppnar ögonen — då är det icke där. Och hur skulle det vara möjligt? Ack, det är ju dött för länge sedan.

* * *

Jag bodde en gång i en liten stad i en vrå af världen. Den ligger väl kvar än; men allt, som rör den staden, ter sig för mig såsom ett förflutet; jag kan icke tänka mig det annorlunda. Den låg för sig själf och liksom funderade öfver, hur den kommit så afsides. Och medan den funderade, växte det mossa på taken och gräs på gatorna och maskrosor på själfva torget. Hela staden blef liksom igenvuxen. Fläderbuskarna och syrenerna frodades i de gamla trädgårdarna och växte upp och skymde för husen, så att dessa knappast syntes. Och därinne sutto människorna och tittade i sina reflektionspeglar och inbillade sig, att de sågo en flick af världen, när de i själfva verket icke sågo annat än ett stycke plank och en tom gata och längst uppe vid ändan af den postmästarns hund, som satt midt på kyrkplanen och spejade ut öfver staden. — Och så lade de patience och läste gamla följetongsurklipp och hade det fridfullt och växte igen, de också.

Hela veckan igenom låg staden försänkt i drömmande tystnad, Men på lördagskvällen blef det lifvigare. Då kommo människorna, beväpnade med långa kvastar, ut ur sina hus, och begynte efter bästa förmåga sopa gatan. En del af dammet rörde de upp i luften, resten samlade de i högar, en framför hvar port, för att sedan köra bort det i små nätta gröna skottkärror och stjälp ut det någonstädes i närheten. En egendomlig stämning af helg och renlighet sänkte sig öfver staden. Genom de halföppna trädgårdsgrindarna kunde man skynta pryddligt krattrade sandgångar och nyss vattnade blomsterrabatter. Inne i köken sken kopparn blank på väggen, och det var strödt klippris på det nyskurade golvet. Grötgrytan puttrade på spisel; jungfrun stötte kanel i en mortel, och den muntra metallklang, som hördes ända ut på gatan, hade något obeskrifligen festligt öfver sig. — Så föll skymningen på. Här och hvar på de tigande gatorna kunde man ännu möta en flicka eller fru i bomullskläddning och bröstlappsförkläde, med krattan på axeln, vattenkrukan och krusbrädet i handen.

Den sena vandrerskan var på väg till kyrkogården: hvar och en, som hade en graf att vårda, ville ha den fin till söndagen. Veckans sista tjänst gälde de döda. — Småningom blef allt tyst och stilla. Dörrarna stängdes för natten; rullgardinerna fälldes ner. All eld släcktes. Den igenvuxna staden sof sin längsta sömn.

O, du gamla stad, hur tydligt jag ser dig för mig i din sommarljusa hvila! Jag ser dina låga hus, där de, med tillskrufvade fönsterluckor, sofva i månskenet. Jag vandrar i tankarna genom dina tysta gamla trädgårdar, där fäder och jasmin strö sina vita blomblad öfver mossiga stenbänkar och där luften är tung af hemligheter. Jag ser dig så, som du var vackrast att se, som du är mig kärast att minnas. Höststormarna, vintersnön — dem har jag glömt. — Vid kyrkan låg mina föräldrars lilla gård. Det var ett hvittrappadt, lågt hus med häck och staket omkring — undangömdt, öfvervuxet det också. En liten trädgård hörde till. Den var icke lik de andra vördnadsvärda gamla trädgårdarna i staden, i hvilken tystnaden och drömmarna hade hemorts-rätt. Det var, så att säga, en ung och förhoppningsfull trädgård, som alltid såg solig och nymornad ut. Där växte ärtor och morötter och bönor och jordgubbar; där funnos krusbärsbuskar och äppelträd. Och allting trufdes så väl och växte så fort i den trädgården, att det var rent märkvärdigt. Mossiga stenbänkar funnos där inte; men där funnos i stället de allra praktigaste, långa, ljusgröna gungbräden. Där brukade vi sitta, vi unga, under de ljumma, doftande vårkvällarna. Det var så vackert därute, när äppelträden stodo i blom.

Huset — hemmet — hade två våningar, hvardera med sin särskilda karaktär.

I den undre våningen härskade en half skymning, färgad af grönt. Kyrkogården låg midt emot, och dess lum-miga träd skuggade vårt hus. Det var ett allvarligt grannskap vi hade — ett grannskap som kunde gifva upphof till många tankar och som också gjorde det. Men vi kände det icke dystert och icke hemskt. De döda störa ingen, som icke stör dem; tvärtom, de gifva något af sin ro åt de lefvande. Ofta sutto vi om kvällarna vid fönstren i salen och sågo ut öfver grafvarna och tänkte på dem, som sofvo där nere under de lutande kornsen. Och vi sågo, och vi tänkte, tills blicken blef skum af att se och tanken trött af att tänka. Då fälde vi ner gardinerna och stängde de döda ute.

Den öfre våningen af vårt hus upptogs till större delen af en vind — en sådan där mystisk och treflig gammal vind, med många skrubbar och vrår, som frestar till kurrageömma i skymningen. Vid hvardera ändan af vinden låg ett litet rum. I det ena herskade min broder, insvept i ett moln af bokdamm och snusfornuft och tobaksrök och filosofi — ett moln så tjockt, att det, när dörren stod öppen, syntes ända ut på vinden. Rummet var litet för mörkt: sockenstugans förstockade röda vägg stängde åt det hållet vägen för solen. Men min bror var ju filosof och kunde lysa själf. I det andra vindsrummet däremot låg solen inne nästan hela dagen. Där behöfdes den också bättre, ty där bodde jag.

O, mitt lilla rum, mitt lilla näste, du den enda vrå af världen, som jag någonsin kunnat kalla min! En sommar och en vinter ägde jag dig; och då var jag sjutton år. Har du gömt alla de drömmar jag drömde under ditt tak? Göm dem eller glöm dem, men säg dem icke!

Finns det eller har det någonsin funnits ett rum, så soligt, så leende, så vackert, som mitt lilla rum på

KVINNLIGA JURIDISKA BYRÅN

Kontorstid kl. 1/2 10—1/2 4. TRIEVALDSGRÄND 2. Allm. Tel. 143 23.

Utför *rättegångar*, verkställer boutredningar och arfskiften, förmedlar egendomsförsäljningar, affärsöfverlåtelse och ackordsuppgörelser under hand, *uppsätter legala handlingar*, utför i

öfrigt juridiska uppdrag af alla slag samt ömsörjer med energi och till ytterst billigt arvode *inkasseringar*

BLOMSTERHANDELN LINNÉA

rekommenderar sig i ärade kunders benägna hägkomst. Kransar utföras smakfullt och billigt

Malmskilnadsgatan 40

Allm. Tel. 502.

Riks Tel. 67 83.

KRANSAR

UR

E. A. KARLSSON

URMAKARE & URHANDEL

15 Kungsgatan 15, Stockholm

UR

Stort väl sorterat lager af Guld- och Silver-Ur Vagg- och Väcker-Ur m. m.

Urkedjor, största lager på platsen. Slåta Guldmaltringar å 1, 1,50 och 2 kr. st.

Stort väl sorterat lager af Rums-, Fönster-, Bad- och Fobertermetrar samt Barometrar m. m.

Prenumerera på prof en månad eller kvartal.

Läs, prenumerera på, annonsera i, Uppmana vänner och bekanta att hålla

Social-Demokraten

Pris i Stockholm pr år 9: —, halfår 4: 50, kvartal 2. 25 och månad 0: 80.

I landsorten:

pr år 9: 20, halfår 4,60, kvartal 2: 30 och månad 0: 80.

Prenumeration i Stockholm på expeditionen, Folkets Hus, 1/6 tr. Allm. Tel. 68 68. Rikstel. 44 57. I landsorten i närmaste postkontor.

Prenumerera på prof en månad eller kvartal.

vinden? Det hade rosiga tapeter och en vit gammaldags möbel med röd- och hvitrandiga öfverdrag. Ett spegelbord, konstnärligt draperadt i skärt och. hvitt, luftigt och lätt, stod i en vrå och såg inbjudande ut. Men för att det inte skulle draga min uppmärksamhet alltför mycket till sig, hade jag placerat en stor enrisbukett tätt framför glaset. Rummet var fylldt af den friska doften. — På bordet framme vid fönstret stod min myrten och drömde bakom jealousy. Gardinerna, luftiga och hvita, sågo alltid nystrunkna ut. Sängomhängena likaså. Det fanns icke en falsk ton i hela skalan af ljusa och lätta färger.

Innanför mitt rum låg en skrub, där min mor förvarade syltburkar på en hylla. Därinne hängde också min allra bästa klädning, som var sydd för att användas på julbalerna. Den var röd och hvit och lätt som en sky. För att den skulle få vara riktigt i fred, hade jag omtänksamt nog svept in den i ett skynke. Hvar gång min mor skickade mig upp i skrubben efter sylt, vek jag undan skynket för att se efter, om rättorna ätit upp min klädning. De välsignade rättorna, de hade visst ingen smak för rödt och hvitt musslin. — Och sedan, när jag sprang öfver vinden med sylten, hur jag sjöng och trallade! Hur allting log den tiden! Hvem bor nu i mitt lilla rum på

vinden? Hvem står där vid fönstret om kvällarna och ser solen försvinna bakom kyrkogårdens mörknande träd? Hvem sitter framför brasan och rör i den glimmande glöden, medan rågnets sakta slår emot rutan? Främmande människor, främmande människor!

Aldrig kan jag få mitt lilla rum igen, såsom det då var. Det var en del af mig — själf, den delen, som jag för alltid lämnade kvar i den igenvuxna staden. Det var någonting lätt och skärt som äppelblommorna och förgängligt som de. Aldrig kan jag få det igen. Det är blott en gång, som vårsolen lyser öfver ett människolif.

Nu sitter jag vid mitt arbetsbord och ser ljusen tändas därute i den stora staden. Men jag tänker icke på hvad jag ser: mitt sinne lever i det förflytna. Det är, som hörde jag i fjärran en melodi spelas på ett gammalt piano — ett sådant där med ånglar på locket och gulnade tangenter och tunn, bortdöende ton. Jag blir så vemodig, när jag hör den melodien. Och likväl är den icke sorglig i sig själf: den är som en längtan utan mål, utan form — och den är långt, långt borta.

(A. B. 96) Ebba Westberg.

Bref från kappsömmerskorna i Göteborg.

Sedan cirka tre kvarts år tillbaka arbetar här en fackförening bestående af kappsömmerskor. Den är ännu ganska liten och vi kunna ej skryta af att den går så vidare fort framåt, men vi hoppas så mycket säkrare. Vi ha ju nu stretat öfver den första svåra sommaren och det är ju ett godt tecken. Vidare ha vi lyckats få en praktisk styrelse, som hänger i nog så tappert och som säkerligen förtjänar få ett litet omnämnande här i Morgonbris. Det fördras ej så litet god vilja och energi för att stå som ledande för en kvinnlig fackförening här i Göteborg, där till och med de manliga gå trögt. Vi ha försökt att genom föredrag, särskildt med kvinnliga talare göra mötena intressanta och efterlängtade för medlemmarna, samt genom dansfester ökat kassan. Detta har hittills varit enda sättet för oss att kunna arbeta, men jag hoppas den tid snart skall komma då äfven vi kunna taga itu med våra fackliga och politiska angelägenheter riktigt på allvar.

Anledningen till att jag just nu skriver detta lilla bref var egentligen en stor agitationfest som vi afhöll söndagen den 19 nov. i Arbetareföreningens stora sal. Meningen med denna fest var ju att få föreningen känd bland arbetarna. Det lyckades också ganska bra. Omkring 500 personer hade infunnit sig. Föredrag hölls af fru Kata Dahlström, som hälsades med applåder så fort hon visade sig vid talarstolen. Som jag ej beredt mig på att referera talarinnan, får jag nöja mig med att uttala den förhoppningen att hennes föredrag måtte ha fallit i god jord. Vi hade också litet mustration efter föredraget. Fröken Gerda Johansson sjöng med sin praktiga altröst några trefliga bitar, som säkert ganska mycket bidrogo till att göra festen vällyckad. Därtill hade vi musik och uppträdande af komikern hr Johansson. Sedan föreningen nu genom denna fest gjort sig mera bekant utåt, hoppas vi på mera stöd utaf våra öfriga partivänner, som naturligtvis kunna göra mycket för oss genom agitation bland sina personliga vänner.

Ty det är dock så, att det går bättre att få en sömmerska att gå in i sin förening genom en väns påstötningar än genom en kamrats. Jag har hört sägas, att i Göteborg finnes den största kappfabriken i Norden. Det är ju så, att den största fabriken i en bransch i stort sett bestämmer priserna för de mindre. Däraf böra vi försä, hur nödvändigt det är, att vi just här få en stor och stark förening, för att därigenom skaffa oss en drägligare tillvaro, då ju äfven våra kamrater på andra platser äro beroende däraf.

Med en hälsning till våra kamrater landet rundt vill jag nu avsluta mitt bref och i hopp om godt samarbete i allas vårt Kvinnornas Fackförbund. *Elilita.*

Tjänarinnebladet, utgifvet af Stockholms Tjänarinneförening har utkommit och innehåller både lifliga och läsvärda bidrag, bland annat om föreningens nyss startade platsanskaffningsbyrå. Tidningens uppgift är att verka som agitator bland tjänarinnorna och genom sitt innehåll löser den tillfullo sin uppgift. Må tjänarinnorna köpa, läsa och sluta sig kring sin förening.

Redovisning

för uttagna tidningar bör svarast insändas under adress:

Anna Sterky, Kvinnornas Fackförbunds Expedition, Folkets Hus, Stockholm.

Pris 10 öre.